

Miben állt Málkicedek különleges képessége?

Mindösszesen három mondat erejéig találkozunk a hetiszakaszkunkban – és egyben az egész Tórában – az egyik talán legrejtélyesebb, ugyanakkor leginspirálóbb figurával.

Ő *Málkicedek, Sálém királya*, aki egyébként mindemellett „a Magasságos Isten papja” is. Bölcsseink mindezen túl még azt is tudtukra adják, hogy ő nem más, mint Sém, Noách fia (ld. Rási, *Nedárim 32b* alapján).

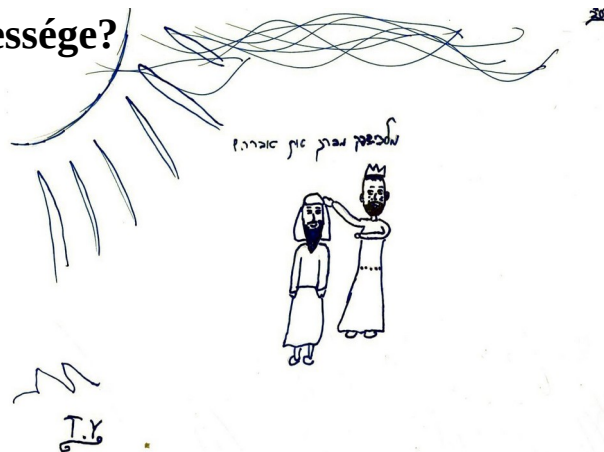
„Tíz nemzedék telt el Noáchtól Ábrahámig.” (Ávot 5:2) – eszerint Sém Ábrahám „kilencedik nagyapja”. Aki egy igazán különleges áldásban is részesíti jeles leszármazottját:

„Áldott Ávrám a Magasságos Istennek, ég és föld szerzőjének! És áldott a Magasságos Isten, aki ellenségeidet a kezébe adta!” (Mózes 1., 14:19-20)

Ez az áldás annyira jól sikerült, hogy Bölcsseink szerint ennek „érdemében” át is került a kohanita státusz, vagyis a papság, **Sém leszármazottaitól Ábrahám leszármazottaihoz**.

Bölcsseink azt mondják, hogy hiba volt Sém részéről az, hogy Ábrahámot áldotta meg először, és a Teremtőt csak őután. Egy ilyen vétek nem bocsátható meg a majdani kohénok ősatyjától. Ezért döntött úgy a Teremtő, hogy mégse Sémről, hanem Ábrahámról származzanak a majdani kohénok¹ (*Nedárim 32b*).

Ez a talmudi magyarázat számos kérdést felvet: 1. Ha Sém valóban ilyen kiváló egyéniség volt, hogy alkalmas lehetett volna arra, hogy a kohénok ősatyja legyen, **hogyan létezik, hogy ekkora hibát vétett?** 2. Az Örökkévaló Ábrahámot akarta nagy néppé tenni, nem pedig Sémét (ld. Mózes 1., 12:2). Akkor vajon lehetséges lett volna az, hogy a kohénok egy

Farnadi-Jerusálmi Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjamin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 150 példányban.

¹ Gyakori mintázat a Tórában, hogy „büntetésként” pontosan azt kapja meg az ember, amit ő maga kért. Például: Mózes vonakodott elfogadni azt, hogy a Teremtő őt akarja küldeni, hogy vezesse ki a zsidókat Egyiptomból. Ő amellet érvelt, hogy bátyja, Áháron előrébb való. A magyarázat szerint pontosan ez is lett a „büntetése”: eredetileg a kohénok az ő leszármazottai kellett volna, hogy legyenek, így azonban ez a méltóság – Mózes méltatlan vonakodása, túlzott szerénysége folytán – átkerült Áháron leszármazottaihoz (*Zeváchim 102a*).

másik nép tagjai? 3. Az egész epizód Ábrahám háborúi² után közvetlenül játszódik. Mind Sém áldása előtt, mind utána látjuk Szodoma királyát, amint Ábrahámmal egyezkedik. Szodoma azonban híresen bűnös város volt. **Mit keresett ott Sém, ha ő valóban ennyire kiemelkedő, jámbor ember volt?**

Sem a Tóra, sem a rabbinikus hagyomány nem bocsátkozik részletekbe Sém és Szodoma kapcsolatát illetően. Azonban a szövegkörnyezet alapján azt gondolom, hogy nem mennénk messzire, ha azt feltételeznénk, hogy pontosan ebben rejlett Sém ereje és titka.

Hiszen az áldás pontosan azután történik, hogy Ábrahám győzelmet arat a háborúban, Szodoma királyának oldalán³. *Nem előtte* – pedig háborúba vonulás előtt az áldásnak mindenképpen lehetne értéke. *Nem is jóval utána* – pedig Ábrahám életéből számos más epizódot találhatnánk, mely méltó lehetne a főpap áldására.

Mindezek alapján feltételezhetjük, hogy Sém / Málkicedek ereje pontosan abban rejlett, hogy kiemelkedő erkölcsi mivoltát meg tudta őrizni az annak leginkább ellentmondó körülmények között.

Ő volt „Szodoma főabbija” – egy olyan városban képviselte a „Magasságos Isten” értékeit, ami a világtörténelemben a leghíresebb volt arról, hogy nem volt meg a minjen – az a bizonyos tíz igaz ember, aki Ábrahám

alkuja alapján megmenthette volna az egész várost (*ld. Mózes 1., 18:32*).

Ez a sajátosság szépen illeszkedik Bölcseink tanításába, miszerint Málkicedek Noách fia, Sém volt. Hiszen Noách is pontosan erről vált ismertté, a Tóra így mutatja be nekünk őt:

„Noách igaz, hibátlan ember volt a nemzedékeiben” (*Mózes 1., 6:9*)

Ahogy a magyarázók rámutatnak, Noách egy olyan nemzedékben tudott igaz és hibátlan lenni, amikor az egész környezete ennek pontosan az ellenkezőjére ösztönözte.

Pontosan ezt az örökséget vitte tovább Sém / Málkicedek, Szodomában, a később elpusztított, bűnös városban.

Ez az alapvető felismerés számos részletet megmagyaráz. Sém egyedülálló néven nevezte a Teremtőt, úgy, ahogyan sem előtte, sem utána nem találjuk⁴: „Magasságos Isten, ég és föld szerzője” (*14:19*). Azért „magasságos”, mert messze van, de a Sémhez hasonló, kiváló emberek ennek ellenére képesek kapcsolódni hozzá.

Ők azok az egyedülálló egyéniségek, akik nagy távolságokat képesek áthidalni, és a legellenségesebb körülmények között is megőrzik szellemi integritásukat.

Ugyanez magyarázza meg, hogy a Teremtő Sém számára „ég és föld szerzője” – még akkor is kapcsolódik Őhöz, ha a távolság közöttük akkora, mint ég és föld között.

2 A háborúban Ábrahám azért vett részt, hogy kiszabadítsa foglyul ejtett unokaöccsét, Lótót (*ld. Mózes 1., 14:13-14*). A háború jelentőségét a Tóra így emeli ki: „négy király az öt ellen” (*14:9*).

3 Maga az áldás szövege is a háború sikerét emeli ki: „áldott a Magasságos Isten, aki ellenségedet a kezébe adta” (*Mózes 1., 14:20*).

4 Kizárólag néhány mondattal később, amikor Ábrahám éppen Szodoma királyával tárgyal. Szodoma és Sém összefüggésének problémája a *Neciv* (Naftali Cvi Jehuda Berlin, 1816-1893, volozsini ros jesiva, a *Háemek Dávár* magyarázat szerzője) magyarázatában is megjelenik. Ő azt írja, hogy az egész epizód beillesztésére pontosan azért volt szükség, hogy rámutasson: Ábrahám a Teremtőnek ezt a nevét, amit Szodoma királyának említ, Málkicedektől tanulta.

Ezért nem lehetett Sém a kohénok ősatyjává⁵. Hiszen az ő teljesítménye nem utánozható, csak néhány különlegesen kivételes ember számára. A legtöbb egyszerű embereknek azonban csak Ábrahám útja a járható, aki saját „udvartartást” alakít ki, egyfajta családi környezetet, ahol minden körülmény a Teremtő szolgálatára bátorít.

Ezért Sém előbb áldotta Ábrahámot, és az Örökkévalót csak utána – vagy azért, mert

ezzel is arra utalt, hogy az Örökkévaló az ő számára távoli élmény, viszont Ábrahám közel van.

Arra is utalt, hogy Ábrahám útja az istenszolgálatban különbözik a sajátjától⁶, és talán azt is elismeri, hogy még hatékonyabb is. Így végső soron a kohén státusz az ő beleegezésével került át Ábrahám leszármazottaihoz.

HETISZAKASZ

Hogyan viseljük becsülettel a megalázó helyzeteket?

„*Forgasd azt [a Tórát], és forgasd azt, mert minden benne van.*” (Ávot 5:22)

Bölcseink időről időre hangsúlyozzák, hogy a Tórában mindenféle bölcsességet megtalálhatunk.

Egy ehhez kapcsolódó talmudi *szugja [szakasz]* pontosan azzal foglalkozik, hogy nem kevesebb mint 16 népi eredetű közmondás tórai forrását beazonosítsa (*Bává Kámá 92a-93a*).

Ezek közül az egyik: „ha a barátod számnak nevez, készíts nyerget a hátadra.”

Vagyis: ahelyett, hogy jogos sértődéssel kiállsz a saját becsületed mellett, inkább alázkodj meg azelőtt, aki megalázott.

Ennek forrását a mostani hetiszakaszból, Hágártól tanuljuk, akit úrnője, Száráj elküldött a pusztába, ezáltal gyakorlatilag megszüntetve a kettejük közötti úrnő-szolgálat

viszonyt. Az immáron szabad ember Hágár a pusztában egy angyallal találkozik, aki azonban továbbra is Száráj szolgálatonőjeként hivatkozik rá (*Mózes 1., 16:8*).

Hágár pedig nem áll ki a jogaiért, nem javítja ki az angyalt, sőt, válaszában ő maga is úrnőjének nevezi Szárájt.

Ahogy az említett közmondás tartja, ezáltal „nyerget készített” a saját hátára, hiszen az angyal pontosan azt javasolja neki, hogy térjen vissza Szárájhoz, és szenvedjen a keze alatt.

Első pillantásra azt gondolhatnánk, hogy ezáltal immáron bizonyítást nyert, hogy **Hágár rossz stratégiát választott, hiszen pontosan az érte utol, ami elől menekült!**

Valójában azonban Hágár tudta, hogy az Örökkévaló angyala végső soron jót akar neki, hiszen magasabb perspektívából látja a

5 Ha közelebről megvizsgáljuk a fentebb idézett talmudi szakaszt, amiben a kohén státusz Sémről Ábrahámhoz kerül át (*Nedárim 32b*), azt tapasztaljuk, hogy egyáltalán nem is említi azt a gondolatot, hogy Sém leszármazottai valaha is kohénok legyenek: „*kívánta a Szent, Áldott Ő, Sémről kihozni a kohénságot*” – de végül Ábrahámotól „hozta ki”.

Ábrahámotól a leszármazottjai alapján, Sémről azonban a kiválósága alapján. Később pedig ez áll: „*és ő kohénja a Magasságos Istennek – ő a kohén, de nem a leszármazottai*”. Ez megválaszolja a bevezetőben írt második kérdésünket.

6 Talán maga az áldás szövege is erre utal: „*aki ellenségeidet kezébe adta*” (*14:20*). A héber megfogalmazás furcsa: אשך מן צריך בידך, szó szerint: „belepajzsolta” (a pajzs, מן szóból igévé képezve). Sém világában ugyanis az ellenség pajzshoz hasonlít, amit az ember közel tart a saját testéhez és megvédi a külső támadás ellen.

helyzetét. Így is lett, hiszen végül megáldotta Hágárt és nagy nép ősanyjává tette őt.

A talmudi mondást is ennek ismeretében kell értelmeznünk. Minden bizonnyal vannak olyan helyzetek, amikor igenis fontos az, hogy kiálljunk a jogainkért. Azonban Hágár leckéjéből is tanulnunk kell, és felismerünk azt, amikor olyasvalaki nevez minket „számárnak”, aki ezáltal csak jót akar nekünk.

Mindezen túl, önmagában is értékes az, ha megvan bennünk az alázatra való képesség, ami nem az ösztönös ellenreakcióval reagál az inzultusra. Sokféle mód van arra, hogy az ilyen szituációkkal szembenézzünk. Az egyik az ilyen őszinte beismerés önmagunk felé, ami – a Gondviselés természeténél fogva – végső soron felemelkedéshez vezet.

Egy másik, hasonló stratégiáról ír a *Chovot Hálevávot*⁷ (4:4:73):

az ellenségünkkel, aki ártott nekünk, igyekezzünk direkt jót tenni.

Ezáltal erősítsük a Teremtőbe vetett hitünket, hiszen minden Tőle származik.

Érdekes egyébként az a kontextus is, amiben a fentebb említett 16 közmondás megjelenik a Talmudban.

A Talmud *Bává Kámá* traktátusa a károkozásokról szól. Ezen belül a 8. fejezet (*Há-Chovél*) témája az ember-ember közötti károkozás, vagyis a szándékos testi sértés és az azzal kapcsolatos kártérítések törvényeit taglalja.

Miután egy egész fejezet csak arról szól, hogy részletezzük, hogy mitől függ a törvény, hogy pontosan mennyi kártérítést fizessünk a másiknak, akit erőszakosan bántottunk, a fejezet vége mindezt ellensúlyozza: nehogy azt hidd, hogy az ilyesmit pénzzel „lerendezheted”.

Az utolsó misna szerint bocsánatot is kell kérni a sértett féltől. Ennek fényében szerepel a 16 közmondás és a tórai forrás is, azt üzenve, hogy **nem minden a törvény, és nem helyes az, ha mindenben csak a jog apróbetűs részeiben elveszünk.**

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este:** 15:15 és 15:57 között.

Szombat kimenetele: 17:03.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:03-ig.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Hétfő, csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Szerda reggel 8:15-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában*.

Szombat reggeli ima a Bét Jehuda zsinagógában legközelebb:

November 30-án, Toldot szombatján 9:00-kor.

Sábát sálom! Gut sábesz!

⁷ *Bachja ibn Pakuda* rabbi (1050-1120) történelmi jelentőségű filozófiai műve.